

OPINIA

națională

Revistă săptămânală de informație, opinie și idei de larg interes național, editată de FUNDATIA „ROMANIA DE MAINE”

CULTURA PUTERII

Clasele sociale și puterea

Prof.dr. AURELIAN BONDREA

Urmărind a examina complexitatea raporturilor sociale în dinamica vieții democratice, abordarea diverselor aspecte ale exercitării puterii, în cele mai diverse sensuri ale ei - forță, influență, conducere, dominare în atingerea anumitor scopuri - trimite în mod direct, fiind vorba despre societate, și la factorii sociali. Asupra rolului acestora în **câmpurile sociale ale puterilor** s-a oprit articolul anterior, pornind de la interesanțele puncte de vedere din lucrarea consacrată teoriilor puterii. Cartea autoarei franceze realizează astfel o incursiune istoric-analitică asupra unor concepte, inclusiv acela de clasă socială. Sunt aduse astfel în dezbatere teze sau ipoteze, confirmate ori infirmate de practică, evidențindu-se în contextul temei centrale (teoriile puterii), actualitatea abordării și confrun-

tării de idei asupra "puterii claselor sociale" și "puterii elitei"⁽¹⁾. Analiza urmărește ca, din această perspectivă, examinând teoriile unor reputați gânditori sociali, să ofere un răspuns convingător la o întrebare simplă dar esențială. Este întrebarea pe care și-o pun, astăzi ca și în trecut, în societățile stabilizate ca și în cele în tranziție, nu numai sociologii: "cine deține puterea?" sau, și mai tranșant, "cine guvernează?".

În această ordine de idei, Jacqueline Russ, ca, de altfel, o serie de alți cercetători sociali din Occident, consideră ca fiind necesar de cunoscut și apreciat corect, fără prejudecăți, contribuțiile evidente, ca și limitele, de asemenea evidente, ale "răspunsului marxist" la întrebări ca cele de mai sus. Este luată în dezbatere, în acest sens, teza potrivit căreia fenomenele de

putere exprimă raporturi de clasă, în mod special "poziția clasei dominante în sfera economică", prin intermediul statului și al aparatului său juridic. Considerând concepția lui Marx asupra puterii de clasă și definiții clasei ca o "unitate socială, economică și culturală" insuficient de coerentă și generatoare de ambiguități, autoarea aduce în discuție analiza lui Pierre Bourdieu, unul dintre sociologii care, pornind de la teoria marxistă, propune o viziune mai complexă asupra claselor sociale și relațiilor de clasă, prin adăugarea la capitalul economic a "capitalului cultural". Altfel spus, în afara, simultan sau alături de resursele economice, relațiile de putere, de influență și dominație în societate provin și din resursele de instruire cultural-profesională (titluri universitare, apartenența la reputele școli științifice sau artistice de gândire și manifestare influentă). Este concludentă, în acest sens, optica potrivit căreia "diferențele elementare, acelea care deosebesc marile clase prin condiții de existență își găsesc obârșia lor în volumul global al capitalului ca ansamblu de resurse și de puteri efectiv utilizabile, capital economic, capital cultural și, de asemenea, capital social; diferite clase (și fracțiuni de clasă) se distribuie astfel după acelea care sunt cel mai bine înzestrate, în același timp, în privința capitalului economic și capitalului cultural până la acelea care sunt cele mai lipsite de aceste două înzestrări"⁽²⁾.

(Continuare în pag. 6)

DECLINUL ECONOMIEI ROMÂNEȘTI

Premisele

Prof. dr. MIHAI PĂRĂLUȚĂ

Raportul Curții de Conturi privind execuția bugetară în 1990-1992 este un document de referință, punând în lumină dimensiunile dezastrului provocat economiei românești în acești ani. Sunt constatări, cifre, date, aprecieri care depășesc cele mai radicale critici făcute celor două guvernări postdecembriste, conturând contextul în care s-a desfășurat reforma inițiată în 1990 și "rezultatele" acesteia, imaginea și proporțiile daunelor provocate economiei românești în acești ani. Dacă se întreprinde un studiu comparativ al promisiunilor făcute atunci, privind efectele benefice ale reformei, cu rezultatele, aflate în contradicție cu acestea, avem o dimensiune reală a eșecului reformei în România, o reformă elaborată pe baza unor bizare concepte teoretice, de cele mai multe ori de import, și nu pe realitățile din țară, prioritate având opiniile experților străini,

nu ale celor români, care erau ancorate în realitățile românești, dar care au fost ignorate, subestimate. Cel mai concludent exemplu este Legea privatizării, care a fost elaborată exclusiv de specialiști străini.

La vremea respectivă, economiști de frunte ai științei economice românești, între care acad. Alex. Bârlădeanu și acad. N.N. Constantinescu au adus critici severe, întemeiate procesului de reformă. Până și o lucrare de mare amploare privind strategia de reformă, elaborată sub auspiciul Academiei care reprezenta o alternativă la reforma inițiată de guvern, nu a fost înțeleasă, fiind ignorată.

O apreciere globală asupra declinului provocat în anii 1990-1992 în economia românească se sprijină pe argumente imbatabile.

(Continuare în pag. 6)

Pledoarie pentru antrenarea creierului

Acad. ȘTEFAN MILCU

Enunțul acestui eseu pare paradoxal pentru că aduce în discuție o problemă surprinzătoare: posibilitatea antrenării creierului, organul care realizează integrarea tuturor proceselor educative în conștiința noastră. Totuși, este nevoie să evaluăm atent posibilitățile pe care le are creierul de a ne ajuta în activitate printr-un proces selectiv al acțiunilor. De altfel, întregul proces de comportare socială și de activitate practică ori intelectuală este dirijat și realizat cu ajutorul funcțiilor mentale. Să reamintim, de asemenea, și educarea prin funcția de învățare pe care o are creierul. De aceea, eseuul nostru aduce în discuție mecanismele centrale pe care creierul le face posibile și de multe ori performante.

Prima funcție mentală care trebuie să fie educată este **atenția**, acordată fenomenelor și situațiilor concrete sau abstracte ale existenței. Prin atenție se înregistrează în memorie acea capacitate uimitoare a situațiilor de o extremă exigență și mare risc. **Memorizarea** este, de fapt, o funcție selectivă, generată prin atenția acordată fenomenelor reținute. Se formează astfel o memorie selectivă care definește specializarea mentală ce condiționează orice activitate performantă. Această memorie selectivă este rezultatul cultivării atenției și dirijării ei spre anumite aspecte ale fenomenelor. Se generează, în acest fel, o structură a memoriei. Capacitatea de cercetare este, de fapt, o condiție a memoriei selectiv înregistrate.

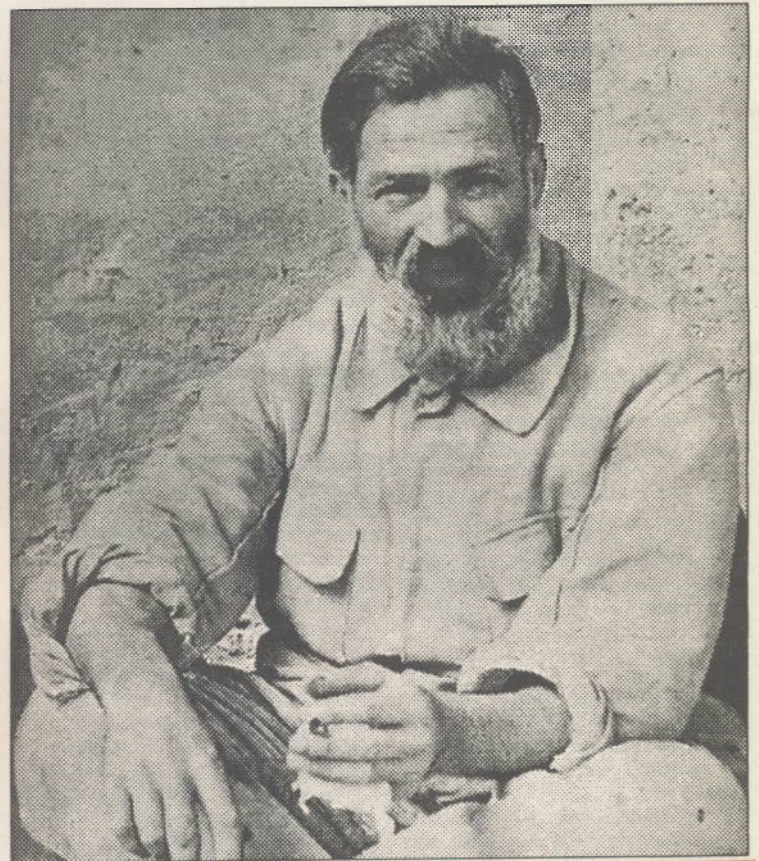
Totuși, o atenție selectivă, care generează o memorie selectivă este condiționată calitativ de **concentrarea** mentală asupra fenomenelor. Aceste trei capacități funcționale ale creierului - atenția, memoria și concentrarea - pot fi realizate emoțional și astfel le crește valoarea în activitățile artistice, de exemplu, deși reprezintă un factor comun în orice activitate mentală, diferențierea fiind doar calitativă și de intensitate.

Este evident că creierul uman - și nu numai - posedă aceste capacități pe care le-am putea denumi și funcțiuni mentale. Prezența lor este universală și numai intensitatea și calitatea diferențiază mentalul genului de cel al omului comun. Această ultimă caracterizare nu conduce la un fatalism al dotării într-un sens sau altul, ci, dimpotrivă, la posibilitatea educării acestor trei funcțiuni fundamentale. Capacitatea de realizare a atenției, a concentrării și memorizării sunt obiective și rezultate fundamentale ale unui învățământ bun. Este clar că fără atenție și concentrare nu s-ar putea învăța nimic și memorizarea n-ar avea conținut.

Evident că funcțiunile cerebrale sunt mult mai numeroase decât aceste trei la care ne-am referit. Ele au fost comentate din perspectiva posibilității de a fi educate pentru că influențează pozitiv alte capacități superioare ale creierului, între care gândirea abstractă, imaginația creatoare, capacitatea organizatorică ș.a.

CONSTANTIN BRÂNCUȘI

120 DE ANI DE LA NAȘTERE

"... capodoperele lui Brâncuși sunt solidare cu universul formelor plastice și al mitologiei populare românești... Brâncuși n-a imitat formele deja existente, n-a copiat folclorul. Dimpotrivă, el a înțeles că izvorul tuturor acestor forme arhaice - acelea ale artei populare din țara sa, cât și acelea ale protoistoriei balcanice, și mediteraneene sau ale artei primitive africane sau oceanice - erau adânc înrădăcinate în trecut; și, totodată, a înțeles că această sursă primordială nu avea nimic comun cu istoria clasică a sculpturii, pe care a cunoscut-o, ca și contemporanii săi, în timpul tinereții, la București, München și Paris. Geniul lui Brâncuși ține de faptul că a știut unde să caute adevărata sursă a formelor pe care se simțea capabil să le creeze".

Mircea Eliade

I.L. CARAGIALE: „Cinste și gramatică”

REPORTER

ARGUMENT

Revista Opinia Națională este un produs...

„Cinste și gramatică”

DIN SUMAR: Învățământul particular...

REVISTA EDITATĂ DE STUDENȚII ANULUI AL FACULTĂȚII DE FILOSOFIE ȘI JURNALISTICĂ

COLEGIILE REVISTEI „OPINIA NAȚIONALĂ”

- COLEGIUL PENTRU REFORMĂ ȘI RELANSAREA ECONOMIEI NAȚIONALE
Acad. Alexandru Bărlădeanu
Acad. Anghel Rugină...

Director: Prof.dr. AURELIAN BONDREA

REPORTER - o creație semnificativă în cadrul practicii jurnalistică

Peisajul reconfortant al activității editoriale a Fundației "România de Măine" a fost îmbogățit...

lux sau o necesitate?" - o adevărată provocare - cuprinse în sumarul acestui prim număr...

"De la Tărtăria la țara Luanei" a lui P.P. Tomciulescu.
Acuratețea stilului, plasticitatea limbajului...

Cu siguranță, acesta este și mesajul nerostit al tinerei reviste "Reporter"...

cititori pe măsură și deschideri dincolo de cadrul Universității "Spiru Haret"...

ADELA DEAC

VIITORUL FACULTĂȚILOR PARTICULARE
intervi cu președintele Comisiei de Învățământ a Senatului, domnul Gheorghe Dumitrașcu

Accest număr apare ca supliment al revistei "Opinia Națională"
COLEGIUL DE REDACȚIE: Poliana BARABANGIUC, Alina COJOCĂRU...

Privire spre VIITORUL CERCETĂRILOR SOCIALE

Prof. dr. PETRU PÂNZARU

Neîndoiește că astăzi, mai mult decât oricând înainte, cercetătorii din domeniul științelor sociale trebuie să-și îndrepte privirile reflexive nu numai asupra obiectului cercetării, ci și asupra însuși modului cum se efectuează cercetarea, a modului de a pune problemele.

Există în prezent o adevărată "teroare" a COMPLEXITĂȚII sau, cel puțin, "un complex" în fața problemelor puse de societatea și epoca noastră. Complexitatea este reală dar, epistemologic vorbind, ea nu trebuie sacralizată, mitizată, pentru că, pe plan științific, cognitiv, COMPLEXITATEA e REDUCTIBILĂ la ESENȚIALITATE prin recursul la concepte referențiale care, într-o articulare logică, surprind riguros realitățile sociale, istorice și contemporane și dinamica lor, fără a eșua în simplism.

Esențială este centrarea cercetărilor asupra REALITĂȚILOR, respectiv asupra conceptului tutelar, primordial de VIAȚĂ și TREBUINȚE de viață; ele fac joncțiunea organică între societate și Natură și indică faptul obiectiv, căruia i se acordă insuficientă atenție, că Natura nu e doar "mediu înconjurător", ci este internalizată în CORPUL (organismul) omenesc, purtător al trebuințelor biofizice și socio-psiho-culturale cu caracter repetitiv, ciclic.

Activitatea economică (ECONOMICUL) este, prin toate determinările, mecanismele de funcționare și finalitățile sale, SOCIALĂ. Ea se întemeiază, în mod obiectiv, pe modalitatea specifică socială de satisfacere a trebuințelor, de perpetuare a vieții. Spre deosebire de lumea animală, care își poate împlini nevoile vitale în mod nemijlocit și predominant prin mecanisme instinctuale în cadrul sistemului Naturii bazat pe autoreglare (echilibre ecologice), societatea umană are acces la bunuri și servicii numai MIJLOCIT, recurgând la crearea și utilizarea uneltelor, la activități constante de producere a celor necesare traiului, la sisteme de organizare și de instituții, la sisteme de valori și norme, la limbaj-co-

municare.

Centrate tocmai pe specificul modalității sociale de satisfacere a trebuințelor vitale, câmpul cercetărilor sociale ar evita dispersia și s-ar degaja de false probleme și de ideea că problemele sociale ce se cer rezolvate ar avea caracter infinit. Nomenclatorul în expansiune al trebuințelor nu trebuie să conducă la ideea că ele ar fi "infinite" în conținut.

Combătând dogma "creșterii nelimitate a complexității", Valentin Mureșan, în recent publicata sa carte "Evoluție și progres în știință" (Editura Alternative, 1996) scrie: "Procesul progresiv poate fi înfrânt în timp, dar el e limitat de necesitatea asigurării stabilității funcționale a sistemului biosocio-fizic... Alternativa la tradiționala tendință «mai mult, mai rapid, mai bogat, mai puternic» ne apare acum a fi căutarea echilibrului cu lumea în care trăim. Astăzi este tot mai evident că aceasta e chiar condiția supraviețuirii noastre" (pag. 18 și 22).

De asemenea, cercetarea socială ar trebui să fie mai critică față de tendința dominantă în etapa noastră de proliferare, aproape cancerosă, a organizațiilor și instituțiilor cu rolul lor de MIJLOCITOR între nevoile umane și obiectele, serviciile care le satisfac, recenzând sever gradul de funcționalitate (respectiv nefuncționalitate și birocratism) al acestora.

Cercetarea științifică actuală nu a răspuns convingător la o întrebare fundamentală: oare DE CE, în pofida uriașelor progrese în toate sferele vieții materiale și spirituale, a marilor achiziții științifice și tehnologice, PROBLEMELE ȘI PERICOLELE CARE CONFRUNTĂ omenirea, chiar specia umană, nu numai că nu se restrâng, dar SE AMPLIFICĂ ȘI SE AGRAVEAZĂ (decalaje, subdezvoltare, foamete, boli, războaie, terorism, violențe, agresivitate, conflicte etc. etc.). La o asemenea întrebare se poate da un răspuns dacă readucem în câmpul științelor sociale o mai veche teză filosofică privind CARACTERISTICILE FUNDAMENTALE, UNIVERSALE ȘI CONSTAN-

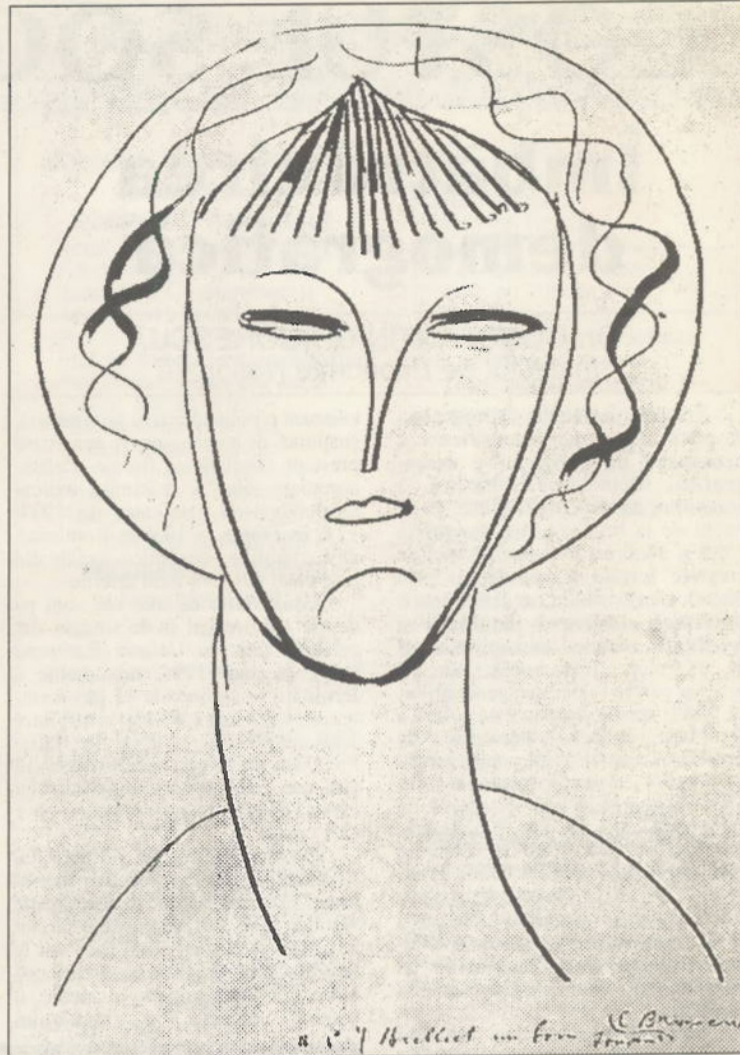
TE ale NATURII UMANE, expresiv surprinse în marile opere literare, artistice din antichitate până în contemporaneitate.

Dacă cercetarea științifică ar reuși să determine ca în discursul social dominant să nu se mai SUBSTITUIE SCOPURILE CU MIJLOACELE (respectiv, dacă economicul, politicul, juridicul etc. n-ar mai fi tratate ca scopuri, ci ca mijloace pentru asigurarea satisfacerii echitabile a trebuințelor umane, iar scopul l-ar constitui o viață demnă pentru toți pământeni), atunci poate și PROGRAMELE DE DEZVOLTARE ar fi altfel concepute, structurate. Și anume, ele ar trebui să pornească de la situația, evoluția și perspectivele demografice, de la starea de sănătate a populației și gradul de satisfacere a nevoilor vitale, de la situația instrucției și educației și starea mediului înconjurător, o VIAȚĂ SĂNĂTOASĂ din toate punctele de vedere, inclusiv moral, fiind socotită VALOAREA SUPREMĂ, SCOPUL SUPREM al tuturor activităților și relațiilor sociale. Apoi, să se identifice și să se indice MIJLOACELE de ordin economic, tehnologic, organizațional-instituțional, politic care să fie SUBORDONATE scopului fundamental menționat.

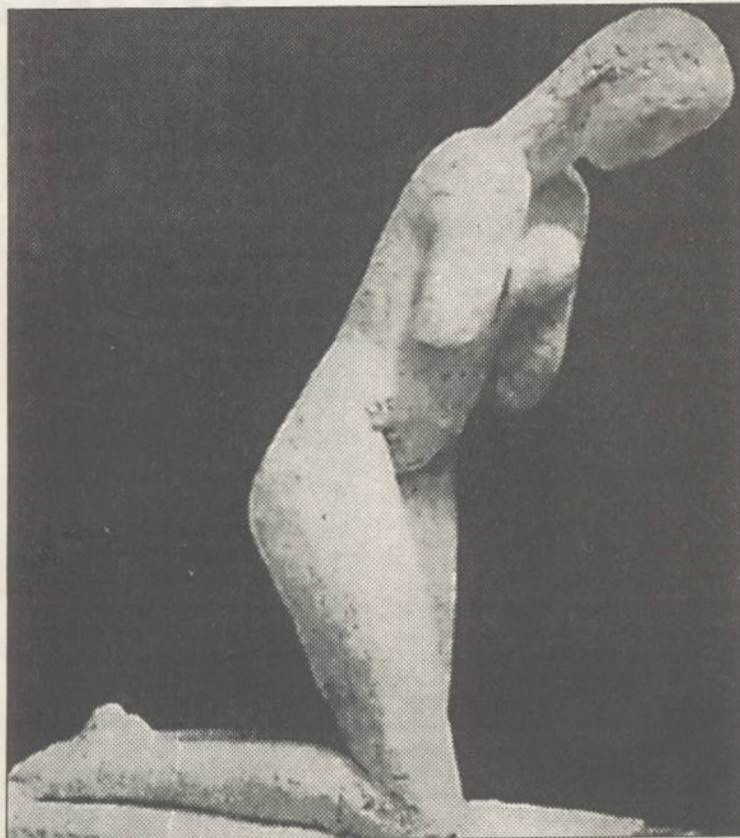
La noi, în mod eronat, discursul social-politic, mass media prezintă economia de piață și democrația drept SCOPURI și nu MIJLOACE către o viață civilizată și demnă, iar PROGRAMELE de guvernare, programele partidelor politice situează pe locuri secunde criteriile demografice, sănătatea, învățământul, educația, cultura, mediul natural (ecologia).

Dacă se acceptă că VIAȚA, ca atare, prezervarea ei pe Terra sunt lucrul primordial, - iar cercetarea științifică ar trebui să promoveze mai departe insistent ideea - atunci în Programele de dezvoltare, problemele și restricțiile ecologice ar trebui să fie prezente nu numai într-un capitol aparte (printre altele), ci să fie prezente în fiecare domeniu, în toate capitolele programelor generale și subprogramelor de dezvoltare, asigurându-se totodată o prezență a lor masivă (nu anemică și subsidiară, ca acum) în mijloacele de comunicare în masă, aceasta pe seama restrângerii ponderii exagerate deținute de violență și sex.

Căci, așa cum sublinia epistemologul Georges Gusdorf, "se pune problema de a-l înrădăcina pe om în natură, de a-i garanta existența expusă permanent la nesiguranță, suferință, moarte". ("Mit și metafizică", Editura Amarcord, Timișoara, 1996, pag. 12).

C. Brâncuși: Portret de femeie (desen)

C. Brâncuși: Rugăciunea (1907)

FARMECUL SIMPLITĂȚII

Însemnări pe marginea
expoziției de pictură
VASILE CELMARE
(Galeriile CALDERON)

MARINA PREUTU

O expoziție cu lucrări de Vasile Celmare - cum este aceea deschisă la Galeriile Calderon - este pe deplin reprezentativă atât pentru nivelul la care se situează creația acestui maestru ce a împlinit de curând frumoasa vârstă de 65 de ani, cât și pentru cota înaltă la care se situează expozițiile organizate de această galerie de artă.

Decenii la rând, ca profesor la

Academia de Arte, Vasile Celmare a contribuit la formarea a numeroase generații de artiști. A făcut-o întotdeauna cu tact și înțelegere pentru personalitatea studenților săi, cu știința de a insista asupra sensului adânc al imaginii. În deplin consens cu această atitudine, propria-i creație relevă importanța pe care a acordat-o și continuă să o acorde desenului ca instrument al

inteligentei plastice. Așa cum ne arată lucrările expuse acum, pentru el nu descrierea este importantă, ci ordinea, organizarea plastică, ideea care se impune artei sale. Desenul a fost și va rămâne pentru Vasile Celmare un principiu esențial. Deopotrivă scop și mijloc, desenul înseamnă pentru el un act creator la fel de important ca și pictura. Alături de culoare, desenul i-a permis de altfel întotdeauna să dea contur concret acelor ținuturi adânci în care afectivitatea grupează imaginile. Să nu uităm că, alături de pictura de șevalet, și-a exersat măiestria în domeniul graficii și, mai ales, în acela al picturii monumentale. Mărturie stau realizări concrete, impresionante prin puterea de sinteză, de concentrare a imaginii. Și, deopotrivă, stau mărturie premiile cu care breasla artiștilor i-a răsplătit efortul creator. Este o foarte mare diferență între a vedea un lucru fără creior: în mână și a-l vedea desenându-l, afirma cu un secol în urmă Paul Valery,

atrăgând atenția că rezultatul este în ambele cazuri diferit. Obiectele, ființele cele mai familiare par diferite atunci când începi să le desenezi. De abia în acel moment îți dai seama că, de fapt, nu le cunoșteai cu adevărat. Desenul implică, în primul rând, o atenție voluntară, dorința de a preciza, de a da contur concret percepției. Primează deci puterea de abstragere, de sinteză, capacitatea de a reda, așa cum se afirmă adeseori, esența și caracterul acelei imagini. Privite din această perspectivă, imaginile actualei expoziții și, mai ales, florile au convertit impresii directe într-o viziune unitară. O viziune în care ritmul liniilor, echilibrul spațiilor de culoare, armonia de ansamblu se îmbină pentru a articula o viziune limpede, luminoasă.

Pictura lui Vasile Celmare pare dominată de legea lăuntrică a severității față de sine, de o anume verticalitate a spiritului care a știut să se oprească întotdeauna la esențe. Aflat acum în pragul deplinei

maturității creatoare, el a atins capacitatea de a cuprinde ritmurile de ansamblu ale compozițiilor - fie ele peisaje, flori sau naturi statice - în lucrări cu efecte sintetice, precise.

O sensibilitate lirică însoțește aceste lucrări în care compoziția rămâne clară, năzuind parcă spre o simplitate esențială. Farmecul acestei picturi se naște dintr-o rigoare constantă, amestec de instinct și de calcul strict.

De-a lungul anilor, prezența lucrărilor lui Vasile Celmare în peisajul artistic bucureștean a contribuit la conturarea unei imagini unitare a evoluției gândirii sale despre pictură. Și de data aceasta, ea sintetizează exemplar un anume raționalism, dar și un lirism specific.

Claritatea construcției, a articulării volumelor, elanul închis în forma simplificată, culoarea cu armonii și ecouri de frescă alcătuiesc un tot care imprimă materiei inerte tensiunea, energia lăuntrică a creației.

Corifei ai românismului despre identitatea etno-spirituală a poporului nostru (III)

**Nicolae Iorga • Mihail Sadoveanu
• Octavian Goga • Liviu Rebreanu
• Ovid Densusișianu • Garabet Ibrăileanu**

Prof. dr. ION DODU BĂLAN

În climatul ideologic al Sămănătorismului, care purta efigia complexei personalități a lui N. Iorga, a apărut un titan al prozei românești, **M. Sadoveanu** (1880-1961), ale cărui operă și concepție estetică au fost profund marcate de ce a fost mai bun în identitatea noastră etno-spirituală; o mărturie singur în discursul său de recepție la Academie, **Poezia populară**, în care spunea cu o solemnitate de proverb biblic: **"Între zădărnice și trecătoare lucruri ale oamenilor, singură arta sparge negura viitorimilor. Ambiții nemăsurate, războaie glorioase, împărății bogate - toate au căzut în pulbere ca într-un mormânt opac. Ci sufletul popoarelor intrupat în opera de artă și glasul inimii lor, după ce se alină deșertăciunilor, mult timp încă stăruiesc, ca și «Lumina stelei ce-a murit». Din ce a fost al înaintașilor, din ce va fi al nostru, nimic poate nu va rămâne unui mileniu viitor decât o linie grațioasă și o dulce impechere de sunete, care vor purta numele nostru dacă vor avea pecetea sufletului nostru. De aceea artiștii, cu fața în lumină nouă de auroră, trebuie să-și plece urechea spre trecut și spre popor".**

Firește, Iorga, Goga, Sadoveanu, Agârbiceanu, C. Sandu Aldea, I. Al. Brătescu - Voinești n-au fost numai sămănătoriști sau poporaniști, nu s-au supus orbeste principiilor estetice ale lui Nicolae Iorga sau G. Ibrăileanu, pe care aceștia înșiși și le revizuiu și nuanțau uneori.

E lucru știut, scriitorii mari, cu adevărat naționali, nu încap într-o singură formulă literară, nu aparțin numai unui singur curent. Exemplele sunt cu sutele și cu miile. Totuși, există în opera lor o trăsătură dominantă, care îi leagă organic de identitatea spirituală a neamului lor. La Goga și la Sadoveanu, evident, este dragostea lor pentru poporul din care fac parte, pentru țara și istoria națională, pentru geniul creator al celor mulți. Lipsite de asemenea creatori, concepțiile lui Iorga despre identitatea națională ar fi rămas fără ecou durabil.

Prin viziunea lui asupra lumii, înrăurită de concepția despre artă a sămănătoristului Iorga și a poporanistului Ibrăileanu, prin substanța creației sale, în care se răsfrânge identitatea noastră etno-spirituală, **Sadoveanu este un scriitor profund național și, tocmai de aceea, autentic universal, capabil să ducă în patrimoniul culturii mondiale valorile**

spirituale de la noi și să înfățișeze lumii portretul nostru etno-psihologic; e un scriitor care face parte organică din relieful spiritual al neamului nostru, din identitatea noastră. Așa cum nu ne-am putea imagina relieful țării fără cununa impunătoare a Munților Carpați, tot așa nu ne-am putea închipui nici peisajul nostru sufletesc fără inegalabila operă sadoveniană.

În scrisul lui Sadoveanu trăiesc, în chipul cel mai autentic și mai expresiv, geografia și istoria țării, din vremurile de "dincolo de negură", de la domnia craiului cel vechi Burebista, de la "vremuri de bejenie" și restrîște până la războiul de independență, la desăvârșirea statului național unitar și până la mijlocul secolului XX.

Prin articole, studii, eseuri și o operă artistică monumentală, de circa o sută de volume, realizată într-un răstimp de peste șase decenii, Mihail Sadoveanu a scos din neguri și din uitare, din pagini de cronici și din memoria populară, oameni de demult, luptători pentru salvagardarea ființei naționale, pentru suveranitate și independență națională, poporeni și voievozi patrioți, însuflețind în paginile cărților sale, cu o pană de geniu, peisajul încântător al patriei, limba cronicarilor și a vechilor cazanii "care-o plâng și care-o cântă pe la vatra lor țărani", suflul eroic din legendele și baladele populare și, mai ales, viața saturată de jale și amar a obidiților pământului, cu a căror soartă marele scriitor s-a arătat neîntrerupt într-o indestructibilă solidaritate. Sadoveanu a făcut nemuritoare dăruirea și spiritul de dreptate ale țăranelor române în romanul **Baltagul**, mânia robilor din **Bordeeni**, năduful simbolic al pescarului Marin din **Păcat boieresc**, chinul sufletesc al lui Nicolae Prună din **Un instigator**, răzburarea lui Constantin Moțoc din **Județul sârmanilor**, truda nefericitei bătrâne din **În drum spre Hârlău**, o dată cu un lung șirag de suferințe și existențe ruinate sub povara unor rânduiri străambe și inumane. Sadoveanu a surprins, în universul operii sale, tot ceea ce a trăit pe aceste meleaguri: găzele din ierburi, peștii din adâncul apelor, păsările cerului, dihăniile pădurilor, florile și arborii, oamenii și datinile lor, din adâncul istoriei și în desfășurarea veacurilor, muncind și cântând, prinși în aprige confruntări cu dușmanii, luptând cu năvălitorii, pescuind și vânând, povestind întâmplări ciudate la Crășma lui Moș Precup ori la Hanul Ancuței,

"slobozind glas de durere și revoltă" sau ascultând înduioșaji "vechi amintiri" prin "oftările vântului" și "plângere de buciium".

EVOCATOR INSPIRAT AL ISTORIEI POPORULUI ROMÂN

În climatul ideologic și în atmosfera estetică, create de Iorga și Ibrăileanu, **Sadoveanu a fost un evocator inspirat al istoriei poporului român**, înfățișată pe vaste coordonate de epopee în **Șoimii** (1904), **Neamul șoimăreștilor** (1919), **Zodia cancerului sau Vremea Ducăi Vodă** (1929), trilogia **Frații Jderi, Nicoară Potcoavă** (1952); a fost un pictor neîntrecut al frumuseților naturii românești în fermecătoare pagini din **Dumbrava minunată** (1926), **Împărăția apelor** (1928), **Noaptea de sânziene** (1934), **Nada florilor** (1950); a fost un cronicar inspirat al "durerilor ofilite" în sufocante țârguri de provincie și exasperante medii burgheze din "locuri unde nu s-a întâmplat nimic".

Sadoveanu a înfățișat în vasta sa operă atributele definitorii ale identității noastre, concepția neamului românesc despre viață și moarte, despre spațiu și timp, despre omenie, frumos și urât, bine și rău, adevăr și minciună, dreptate și nedreptate, iubire și ură.

Iată de ce, cu îndreptățire totală, Tudor Vianu l-a caracterizat astfel pe Mihail Sadoveanu: **"Suntem români și pentru că suntem cu toții, deopotrivă, închinătorii operei sale, pentru că această operă a descătușat în noi aceleași simțiri și aceleași legăminte".**

Ceea ce este moldoveanul Mihail Sadoveanu în proză pentru mișcarea sămănătoristă, intens preocupată de oglindirea identității spirituale a românilor, este ardeleanul **Octavian Goga** în poezie. "El - scria Nicolae Iorga - va fi un poet local în cel mai înalt și mai adânc sens al cuvântului și va ajunge unul din poezii naționali, nu plecând de la teorii sau sentimente generale, ci de la nemărginita dragoste pentru casa sa, pentru brazda sau pentru biserica sa, pentru satul său, pentru ținutul său oltean și pentru țara sa ardeleană. El va iubi poporul românesc nu din datorie, nu din conștiință de cărturar sau din simpatie de artist, ci din

iubirea trainică pentru părintii de acasă, pentru frații de joacă, pentru vecini bine cunoscuți, pentru preoții satului și pentru lăutarii satului și de aici pentru toți oamenii satului și țării sale ardelene".

Ardealul lui Goga - a observat critica literară - este un tărâm mitic, asemănător cu Moldova lui Cantemir și a lui Sadoveanu, cu Dacia mirifică a lui Eminescu, fiind însă o țară încătușată, un eden captiv.

O. Goga intră în literatură cu ideea realizării unei monografii lirice a satului ardelean, cu figurile lui reprezentative de țărani, ciobani, lăutari, preoți, dascăli și dascălițe. Dar monografia realizată de Goga nu e una sociologică, ci o radiografie a sufletului românesc, un suflet mare și bun, îmbibat de Dor și de Omenie, de morala creștină, de dragoste de neam și de principiile legii vechi a pământului. Ca și la Sadoveanu, omul din poezia lui Goga are ca atribute intrinseci identitățile naționale: **sentimentul Dorului**, în plan estetic, și **cultul pentru Omenie**, în plan etic. Foarte semnificativ, și cu un mare rol în

lupta de apărare, dusă de românii oprimați pentru drepturile lor contestate, este faptul că identitatea națională a omului din lirica gogiană este însoțită de un aer arhaic, biblic, în stare să-ateste vechimea și continuitatea pe plaiurile sale. La el, mai totu e bătrân (părinții, preotul, dascălul, Oltul, codrul etc.). El caută dorurile și omul de omenie.

Cu toate acestea, atributele identității naționale din universul liricii lui Goga sunt văzute și din perspectiva Poporanismului, cultivat la noi de G. Ibrăileanu, C. Stere, până la un punct de H. Sanielevici și alți teoreticieni, care se interesau de țaran și sat mai puțin din perspectivă națională și mai mult dintr-una socială. **Goga a abordat și dimensiunea națională, dar și cea socială într-o viziune dramatică și chiar tragică.** De aici jalea, plânsul, durerea fără leac a omului din versurile sale, dar și nădejdea în izbândă prin forța rezistenței în tradiții și prin luptă ("Eu am văzut în țaran un om chinuit al pământului..."). (Va urma)

C. Bâncuși: *Sărutul* (1908). Paris

C. Brâncuși: *Cumintenia pământului* (1908). București

CENTENAR JEAN PIAGET

Contribuția marelui psiholog la dezvoltarea științelor educației

Prof. NADIA FLOREA,
Cabinetul Interșcolar
de Asistență
Psihopedagogică,
Liceul Teoretic
"Spiru Haret",
București

Cel care a delimitat stadiile dezvoltării intelectuale a copilului și a pus bazele psihologiei genetice este psihologul elvețian JEAN PIAGET, de la a cărui naștere au trecut o sută de ani.

Totalitatea studiilor și lucrărilor sale, unele realizate în colaborare cu Barbel Inhelder ("Psihologia copilului") și P. Fraisse ("Tratat de psihologie experimentală", 5 volume), reprezintă "încercarea cea mai sistematică, cea mai lucidă și mai solidă întreprinsă vreodată pentru studierea sufletului de copil" (E. Planchard, *Pedagogie școlară contemporană*, E.D.P.R.A., București, 1992, pag. 173). De asemenea, Enciclopedia BRITANNICA îl citează ca fiind primul psiholog care a realizat un studiu sistematic al procesului de înțelegere la copil.

Argumentele prin care JEAN PIAGET este considerat ca fiind figura proeminentă a secolului al XX-lea în dezvoltarea psihologiei se bazează atât pe valorificarea psihopedagogică a cercetărilor sale experimentale, cât și pe interdisciplinaritatea pusă la baza operei sale de factură psihologică: biologie, logică, filosofie, pedagogie. Dar, să urmărim câteva repere biografice, cu valoare explicativă, de altfel, asupra devenirii personalității sale complexe.

Jean Piaget s-a născut la 9 august 1896, la NEUCHATEL (Elveția).

A studiat zoologia și filosofia la Neuchatel, luându-și doctoratul în 1918, la 22 de ani. Curând, a devenit interesat de psihologie, combinând experiența sa din biologie cu interesul în epistemologie. Mai întâi, studiază la Zürich cu CARL GUSTAV YUNG și EUGEN BLEURER și apoi începe un studiu de doi ani la Universitatea Sorbona.

La Paris, Piaget a conceput și aplicat teste școlare mici și mari și a devenit tot mai interesat de tipurile de greșeli pe care aceștia le făceau. Întrebările bine alese, concluziile atente l-au condus pe Piaget la explicarea mecanismelor și proceselor de judecată intelectuală și morală ale copilului de diferite vârste.

1921 este anul în care a început să publice rezultatele muncii sale. În același an, se întoarce în Elveția unde este numit director al Institutului "J.J. Rousseau" din Geneva.

Între anii 1926-1929 a fost profesor de filosofie la Universitatea din Neuchatel, iar din 1929 este profesor de psihologia copilului la Universitatea din

Geneva, unde rămâne până la moartea sa (17 septembrie 1980).

În 1955 înființează la Geneva CENTRUL INTERNAȚIONAL DE PSIHLOGIE GENETICĂ, devenind directorul acestuia.

În mai mult de 50 de studii, tratate și lucrări din îndelungata sa carieră, Piaget a continuat să dezvolte tema descoperită la Paris: aceea că dezvoltarea intelectuală a copilului parcurge mai multe stadii către maturitate. Meritul său este acela de a fi delimitat și denumit aceste stadii, ca și de a fi descris și relevat achizițiile fiecărui stadiu.

Optând pentru unitatea metodelor psihologice și logice de studiere a gândirii, Jean Piaget a inițiat cercetări de epistemologie genetică, disciplină care abordează problemele de gnoseologie (cunoaștere) prin studiul experimental al formării structurilor operatorii în cursul dezvoltării ontogenetice a gândirii copilului. El susține, deci, o epistemologie genetică, un orar stabilit de însăși natura dezvoltării capacității de a gândi a subiectului pe baza a patru stadii: "Copilul acționează asemănător adulțului, dar cu o mentalitate a cărei structură variază după stadiile dezvoltării" (J. Piaget, *Baze științifice pentru educația de mâine*, în "Revista de pedagogie", 9-10/1972, pag. 136).

Concepția lui Piaget despre aceste stadii ale dezvoltării a cauzat o reevaluare a ideilor mai vechi despre copil, despre învățare, despre educație. Se apreciază, de altfel, că "delimitarea psihologică a stadiilor nu este decât una aproximativă, întrucât unele moduri de relaționare a copilului cu mediul său, pe care psihologul elvețian le considera ca fiind specifice unui stadiu, se pot găsi, în anumite condiții de învățare, (subl. n.s.) în stadiul precedent" (I. Gh. Stanciu, *Istoria pedagogiei*, manual pentru clasa a XII-a, școli normale, EDPRA, București, 1994, pag. 165).

Esențial pentru dezvoltarea ontogenetică nu este atât succesiunea formelor inteligenței, condiționată de factori biologici

sau sociali, cât faptul că ea este un proces psihobiologic de echilibrare care tinde "spre o generalitate din ce în ce mai înaltă și spre un echilibru din ce în ce mai stabil".

Nuanțările și completările aduse valabilității și universalității stadiilor piagetiene și de cercetările de etnometodologie (Margaret Mead s.a.) nu fac decât să valorifice cercetările experimentale și teoria marelui psiholog elvețian, conferindu-le valoare universală.

Pe de altă parte, nu există manual, dicționar sau tratat de specialitate care să nu vehiculeze referiri la concepția sa psihologică, tocmai pentru că esența sa evoluționistă, structuralistă depășește psihologia funcționalistă a lui Ed. Claparede, teoriile gestaltiste bazate pe acțiune sau teoriile behavioriste ce accentuează variabilele interne.

Psihologia contemporană păstrează modelul explicativ adus inteligenței de Jean Piaget din perspectiva genetică. Astfel, inteligența ca aptitudine generală este o formă de adaptare optimă la situații noi, problematice. Adaptarea constă în echilibrarea dintre asimilarea informațională, pe baza schemelor operatorii și a experienței cognitive de care dispune subiectul, și acomodarea sau restructurarea impuse de noile informații ce nu se mai potrivesc vechilor scheme.

Teoria echilibrării progresive a asimilării și acomodării este de esență cognitivă; asimilarea și acomodarea sunt cei doi poli ai interacțiunii organism-mediul, a căror echilibrare este fundamentală pentru orice dezvoltare umană.

Nu trebuie uitată celebra dezbateră și confruntare dintre Jean Piaget și Noam Chomsky, renumit lingvist american, dispută consemnată în lucrarea "Theories du langage, theories de l'apprentissage" (1979). Este vorba, în fond, de o dispută între două sisteme teoretice: epistemologia genetică, al cărei fondator este J. Piaget, și lingvistica generativă, al cărei fondator este Chomsky. Ambele se concentrează asupra structurii intelectului, a capacității sale cognitive.

Paradigma chomskiană stipulează că ar exista o capacitate lingvistică genetic determinată, anterioară oricăror experiențe ale copilului, un fel de "organ mintal" al limbajului, dat prin mecanisme genetice, prea puțin cunoscute până în prezent.

Piaget consideră că orice achiziție cognitivă, inclusiv limbajul, este produsul unei construcții progresive care pornește de la o stare mintală inițială, înăscută, determinată genetic, care condiționează liniile generale ale cunoașterii ulterioare și ale limbajului; intelectul omenesc se elaborează continuu ca urmare a interacțiunii dintre factorii externi și cei interni: "Toate

conduitele comportă un aspect de ineditate (ereditate) și un aspect de asimilare (dobândire), dar nu se știe unde se află frontiera dintre ele".

Din perspectiva rolului educației, paradigma piagetiană afirmă și justifică încrederea în puterea educației.

Operele sale principale au cunoscut traduceri și în limba română: "Psihologia inteligenței" (1947, trad. rom. 1965), "Epistemologie genetică" (12 vol., 1950, trad. rom. 1973), "Tratat de psihologie experimentală" (5 vol., 1963-1965, în colaborare cu P. Fraisse), "Biologie și cunoaștere" (1967, trad. rom. 1971), "Întelepciunea și iluziile filosofiei" (1968, trad. rom. 1970), "Structuralismul" (ed. III-a, 1968, trad. rom. 1973), "Tratat de logică operatorie" (1949, trad. rom. 1991).

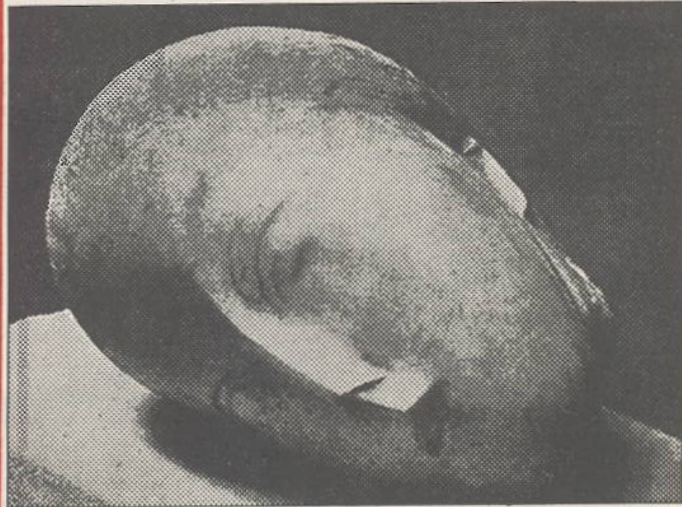
J. Piaget a scris, de altfel, și o serie de studii, abordând separat concepțiile copiilor despre timp, spațiu, cauzalitate, mișcare, viteză și despre lume în general: "Le langage et la pensée chez l'enfant" (1923), "Le jugement et le raisonnement chez l'enfant" (1925), "La representation du monde chez l'enfant" (1926), "La genese de l'imitation chez l'enfant", "La causalité physique chez l'enfant", "Le développement des quantités chez l'enfant", "Le développement de la notion de temp chez l'enfant", "Les notions de mouvement et de vitesse chez l'enfant", "La representation de l'espace chez

l'enfant", "La genese de l'idee de hasarad chez l'enfant", "La formation du symbole chez l'enfant".

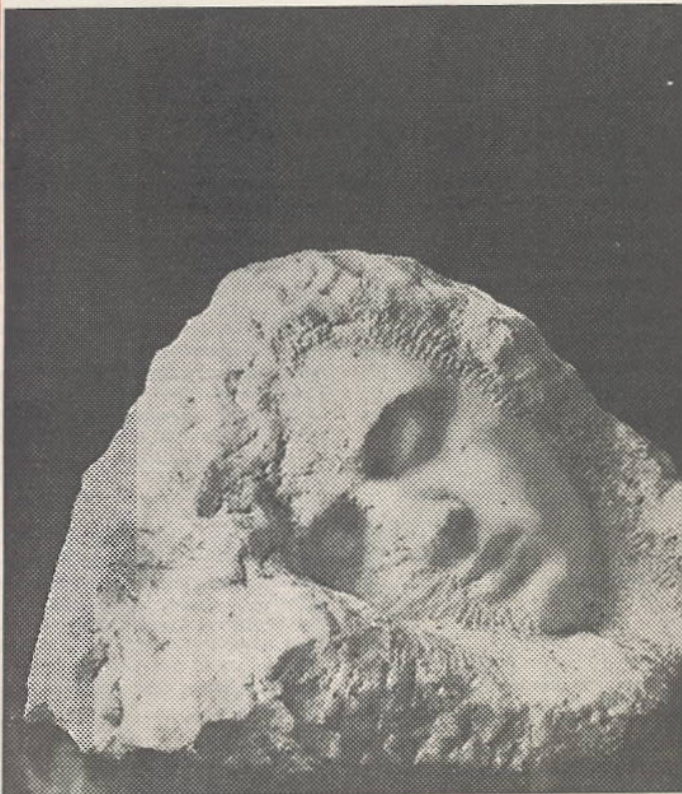
Cum mulți educatori se "lovesc" de nenumărate ori de greutatea provenite din faptul că un copil nu înțelege și nu poate să înțeleagă modurile adulțului de explicare și cunoaștere, valorificarea scrierilor lui J. Piaget este de un real folos.

Procedeele constructive evidențiate de acest mare teoretician sunt "rupte" din realitatea școlară, educativă. Piaget a ajuns la concluziile despre dezvoltarea copilului prin observații, anchete și convorbiri cu mulți copii, printre care și ai săi. A formulat, pentru aceștia, întrebări ingenioase și importante despre problemele simple ce caracterizează o perioadă de vârstă, pe care le-a valorificat apoi ca nimeni altul, analizând de fapt răspunsurile greșite ale copiilor. Astfel, și-a format o imagine despre felul lor de a vedea lumea, a elaborat o concepție psihologică genetică de dezvoltare stadială a gândirii copilului.

De o mare importanță pentru științele educației rămâne întreaga sa operă psihopedagogică, din care se degajă recomandarea ca învățătorul să nu devină un transmițător de informații, ci un ghid pentru descoperirea lumii de către copil.

C. Brâncuși: Muza adormită (1909). New York

C. Brâncuși: Somnul (1906). București